

Tretja slika je popolnoma samostojno oblikovana, tako vsebinsko kot oblikovno, čeprav je pobudo zanjo najti v besedilu povesti, le da so tam poročnikove vročične blodnje popolnoma drugačne vsebine. Nove so vse Marjutkine pesmi, poleg tega pa večina dialogov in podrobnosti v njem. Pred vsako sliko je prolog v verzih. To naj bi bila moderna uvedba zboru kot v grški dramatiki. V njih razlaga avtor miselnost, ki jo potrjuje dogajanje.

V vsej svoji dramatiki, proznem in esejističnem pisanju se nam kaže Bratko Kreft kot zanesen in idejno bojevit avtor. Njegovi junaki, bolj ali manj iz mesa in krvi, so se vselej zagrizli v neko idejo in z njo nastopali kot glasniki za neko pravičnejšo, široko objektivno dejavnost. V *Baladi* pa je postal Kreft glasnik intimnih človeških vrednot. Glede na to ima *Balada o poročniku in Marjutki* za pisateljevo delo povsem nov pomen.

Pri oblikovanju pa se je dramatiku pritaknilo tudi nekaj neskladnosti, ki v primerjavi s povestjo *Enainštirideseti* izstopajo kot elementi, škodljivi za umetniško celovitost in učinkovitost drame. Medtem ko je Marjutka v povesti samo na zunaj možata in le tu in tam mehko groba, kar pa je le naplavina časa in razmer in za čimer je čutiti iskreno toplino osamljenega človeka, je Kreftova Marjutka zlasti v prvi sliki pretirano groba in po nepotrebnem zgovorna. Med njeno govorico so pomešani izrazi kot: ne gobezdaj, hudič prekleti, štirideset sem jih kot muhe poslala na vaš oni svet, šema belogardistična, mater ti astrahansko, volkodlak, golazen garjeva itd. V naslednjih prizorih se sicer unese, vendar je razlika tako očitna, da zapušča upodobitev pregrob *avtis*, razen tega pa zahaja tudi v nasprotja. Ta bojvniška možatost in pretirana grobost mora razvrednotiti dekletovo čustveno pristnost in globino njenega človeškega zbližanja s poročnikom. Druga slabost Kreftovega oblikovanja je razvlečenost tako dogajanja samega kot Marjutkine zgovornosti na začetku. Pogostokrat bi situacija sama več povedala kot pa deklarativne izjave.

To približno so značilnosti, ki se nam pokažejo, ko primerjamo tekst, ki ga je napisalo krvavo življenje, in dramsko besedilo, ki je nastalo kot podživetje prvega.

Vsekakor pa je Kreftov misterij zanimiv dogodek za slovensko dramatiko. Ni važno, kam je avtor prenesel dogajanje, pomembno je, da so v drami zajeti živi in pereči splošnočloveški problemi in da je njihova tragična rešitev topla manifestacija človečnosti. Kot gledališka posebnost z dvema osebama je v slovenski dramatiki novost. Obenem pa je dokaz nenehnega dramatikovega iskanja novih snovi in novih oblikovalnih prijemov.

Francè Vurnik

PARTIZANSKE POVESTI MATEVŽA HACE

*Naši obrazi** obsegajo šestnajst zgodb. Pisatelj jih je posvetil »veselim soborcem, odločnim možem in fantom — prijateljem, ki so živeli, a jih ni več...« Posvetilo razodeva, da gre torej za spomine iz narodnoosvobodilnega boja, ki so že po svoji naravi dokumentarni in nimajo notranje razsežnosti umetniškega dela. Na platnicah moremo prebrati oznako te proze, ki knjigi zaradi preceñjevanja njene kakovosti nikakor ni v prid. Nehote jo postavlja med najodlič-

* Matevž Haca: *Naši obrazi*. Partizanske povesti. Opremil Marijan Sežun. Državna založba Slovenije. Ljubljana 1961. 171 (III) str. Broš.

nejša besedila s tematiko iz narodnoosvobodilne vojne, kar jih pozna slovenska književnost. Vemo pa, da je takšnih del kljub velikemu obsegu te literature bore malo — in ko preberemo pričujočo knjigo, zlahka presodimo, da ne spada mednje. Vrednost te knjige moramo poiskati predvsem v njeni vsebini. Gre za opis osebnih doživetij v obliki krajše proze, črtice ali novele, za neposrednost pripovedi in opažanja, ki jih more zapisati le soudeleženec vstaje. V povestih se mešajo spominske sestavine z umetniškimi, kar je značilno za vso partizansko memoarsko književnost. S takšnimi deli nastaja pomembno gradivo, ki bo ohranilo svojo pričevalno vrednost in bo nekoč nemara osnova za veliki tekst o revoluciji.

Vsebina zgodb je zelo pisana in zanimiva. Z osebno prizadetostjo pisatelj dokaj kritično razpravlja o borbah in jih razkriva v najrazličnejših medsebojnih odnosih. Zato jih poišče, ko nabirajo novice, hrano, ko preiskujejo hiše zaradi skritega orožja, gre z njimi v zasede, se vživlja v položaj degradiranega komandanta in biča komisarjevo ozkost. Vrača se spet h kurirjem, popisuje štabno cenozo in zabeleži usodo omahljivcev v prelomnem času.

Kakovost vseh zgodb ni enaka. Nekatere so izrazno šibke in zato zgube na prepričljivosti. V drugih zgodbah presenetijo detajli, v katerih pokaže Hace ljubezen in razumevanje do vsakdanjih stvari, ki so po vsebini daleč od revolucionarnega boja, a vendar njegov nujni spremljevalec. Kot celota je najboljša zgodba *Nezaželeni obiski*, ki razpravlja v živahnih dialogih in z enotno pripovedno linijo o divizijskem oficirju in njegovem odnosu do podrejenih na položaju.

Zgodbam primanjkuje večkrat psihološke prepričljivosti, ki jo zahtevajo vsaj nekateri odlomki, medtem ko avtor ne glede na značaj vsebine uporablja faktografsko pripoved.

V oblikovnem pogledu povesti niso preveč trdne. Nekaj jih je napisanih v slogu, ki je svoj čas krasil večerniške povesti (*V soteski*), ali pa bolehajo zaradi jurčičevsko zasnovanih uvodov (*Konjar Jože*). Motijo nekatere karakterizacije oseb, ki jih pisatelj uvaja v zgodbo; te se ponavljajo ali pa so si podobne v različnih zvezah.

Hacetov oblikovalni postopek je pri nadrobni razčlembi jasen: spominsko gradivo je organiziral v zgodbe in ga kritično osvetlil; manjkata pa mu intenziteta izraza in notranja moč pripovedi, tako da ostane to gradivo marsikje neobdelano ali pa je obdelano le na površini.

Proza se v tej knjigi giblje po utrjenih poteh opisanega realizma in zaide mestoma že v reportažo, medtem ko pomeni vsebinsko prijetno obogatitev književnosti iz narodnoosvobodilnega boja.

Stanko Šimenc